

M

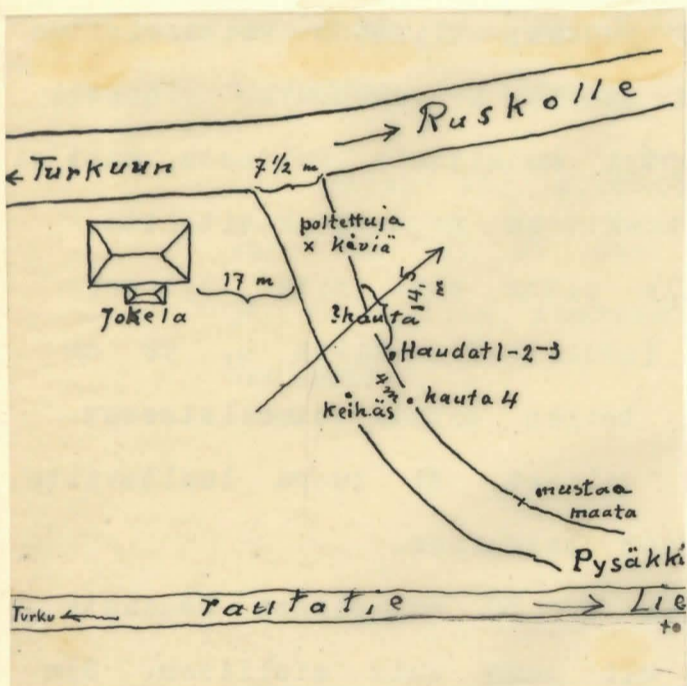
Professori A. M. Tallgrenin kertomus kaivauksistaan Maarian
Kärsämäen rautakautisella kalmistolla kesällä 1932.

Palattuani matkoiltani kotiini Maariassa 3/7 1932 ilmoitti sisareni, rouva Aili Tallgren, että hänelle oli 2 päivää aikaisemmin tiedoitettu muinaislöydöstä Kärsämäen kylässä. Kävin seuraavana päivänä paikalla, jolloin selvisi, että kyseessä oli rautakautinen hautalöytö, samallinen kuin maisteri H. Salmon v. 1927 tutkima.

Löytöpaikka on Kärsämäen pysäkille johtavan työnalaisen tien kohdalla, ent. Jokelan torpasta n. 20 - 25 m. itäpohjoiseen, n. 17² m maisteri Salmon

tutkiman alueen itäpohjoisreunasta itäpohjoiseen ja rautatielinjasta n. 40 - 50 m pohjoiseen. Paikka oli ennen kapeana tienä, jota nyt on syvennetty ja levennetty molemmille puolille, tasoittamalla maata ja leikkaamalla sen reunat viistoiksi (kuva). Talteen oli osuttu useihin muinaisjäännöksiin. Talteen oli korjattu joukko kivikautisia löytöjä, joitten keskinäinen asema kuitenkin oli selvittämättä ja joihin nähden havaintoja ei ole tehty. Esineet on luvattu toimittaa suoraan Helsinkiin (ovat työnjohtaja

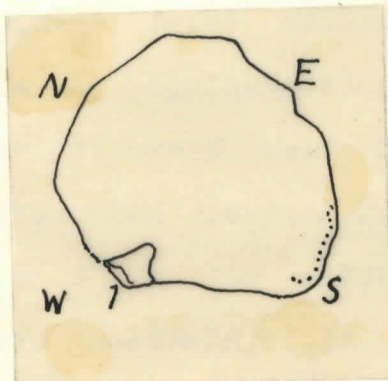
Tolosen hallussa). Lisäksi oli tavattu polttohautoja ja ainakin yksi kivikokouma. Viimemainittu oli ollut tien keskellä vanhaa maanpintaa alempana (vrt. karttaa). Kivet olivat hauraaksi palaneet, 1 - 2 kerroksessa. Latomuksen läpimitta oli n. 1 m. - Kartalle "keihäs" sanalla merkitty kohta tieleikkauksen eteläreunassa oli ollut hautana, jossa oli ollut 2 punaista laakakiveä päällekkäin, niitten välissä poltettuja luita ja talteen saatu

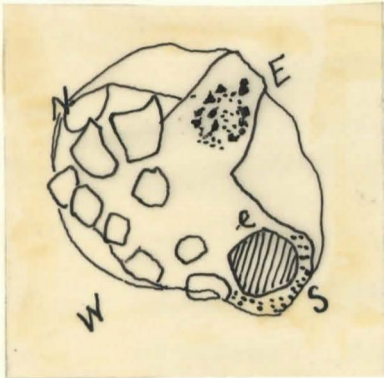
keihäs. Saviastianpaloja oli myös ollut runsaasti. Missään ei ollut tavattu polttamattomia luita.

Paikalle tullessani 4/7 1932 näkyi tien N ja NW puoleisesta leikkauksesta 3 nokikohtaa n. 45 cm nyk. maan pintaa, s.o. perunapeltoa alempana. Niistä tutkittiin 4 ja 5/7 yksi nim. pohjoispuolisin. Siinä leikattiin 2,4 m pituinen ja 2 m leveä lohkarie peltomaahan. Siinä paljastui 3 hautaa. Reuninmaisena oli 1,10 x 0,70 m suuruinen hauta (vrt. kuva). Häudan NW päässä oli mukulakiviä, jotka muodostivat sen itäpohj. reunan (n. 70 cm). Päädyissä oli makaava kivi. Tien puoleisesta reunasta oli ainakin 1 kivi vyörynyt pois eikä enää voinut tietää oliko tässä ollut kiviä ollenkaan. Häudan S päässä oli n. 35 cm syvässä pieni polttohauta. Laakakiven päällä olivat poltetut luut, jotka ehkä olivat olleet matalassa astiassa, niitten päällä sykkyrään taivutettu miekka ja sen vieressä puukko; viistoon viimeksimainitun yli oli lyhyt putkikeihäs ja sen päällä kilvenkupura, yläpuoli ulospäin. Joitakuita luunsiruja löytyi muualtakin haudasta muttei esineitä. Kuitenkin oli haudan reunakiveen nojaava kivitaltta (kartta, n:o 2) haudan ulkopuolella siten että sitä täytynee pitää tahallaan siihen asetettuna (amuletti?). Siitä n. 90 cm itään, 20 cm haudan reunasta oli toinen taltta samallaisessa asennossa, haudan I ja haudan II välissä. Ei tunnu luultavalta, että esineet ovat sattumalta saaneet paikkansa.

Maaria Kärämäki, hauta 2, oli n. 30 cm päässä haudasta I itäpohjoiseen päin. Sen syvyys oli sama kuin edellisen. Sen suuruus oli 90 cm NE - SW suunnassa ja 80 cm NS - SE suunnassa. Maa oli möyheätä ja tummaa. Kohdalla 1 löytyi n. 10 cm pohjaa korkeammalla suurehko, vaakasuorassa asennossa oleva kampakeraamisen astian pala. S reunalla näkyi runsaasti poltettuja luita ja E kohdalla oli maa nokista ja hiilipitoista. E ja N väliseltä seudulta näkyi kiviä.

Ryhdyttäissä näin rajoitettua hautaa lastoilla tutkimaan, paljastui haudan rakenne sellaiseksi kuin kuvasta näkyy. Sen

N - W osa oli tehty kivistä, jotka olivat lapsen pään kokoisia, enimmäkseen yhdessä kerroksessa, ja muodostivat pitkulaisen latomuksen. Kiviä välistä ja alta löytyi jokunen astiänpala ja poltetun luun siru. Haudassa oli 2 polttosäiliötä. S päässä, jossa oli saviruukku multamaassa, hiukan itäänpäin kallallaan, reünat hiukan ulospäin pullistuneet, läpil. 30 cm (pohja n. 22 cm). Ruukku oli täynnään luita kuin luujauhoa. Ruukku - seinät - hajosivat ilman vaikutuksesta. Pohja säilyi. Mitään esineitä ei ruukussa ollut. Sen ulkoseiniinkin oli takertunut luun siruja. - Haudan E päässä kohdalla 3 oli toinen samansuuruinen luupesäke nokimaassa. Luujauho oli kai ollut puuastiassa. Sen pystyvahvuus oli n. 5.- 8 cm. Maasta otettiin näyte. Löytöjä ei tästäkään tavattu.

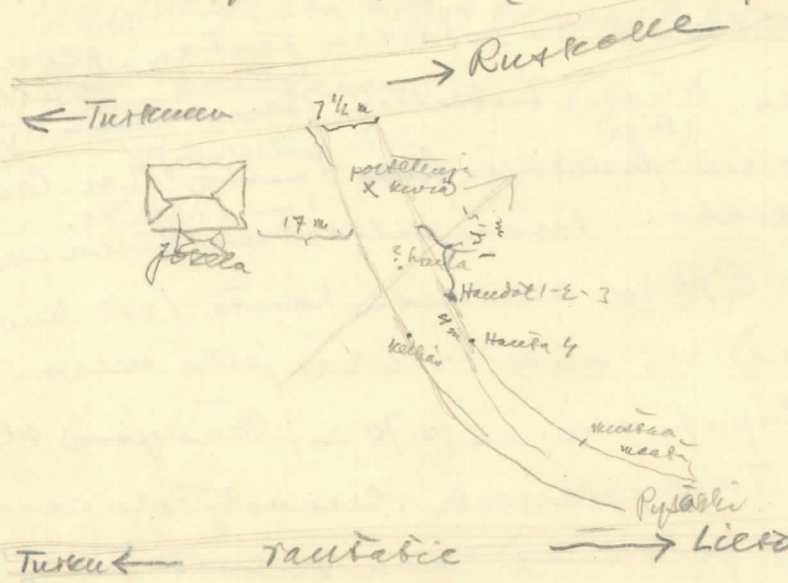
Hauta III muodosti n. 35 cm laajuisen nokitaplan, jonka syvyys oli n. 30 cm. Siinä oli 2 palanutta nyrkinkokoista kiveä ja verrattain runsaasti palaneita luita ja hiiltä (hartsia?).

Hautako?

Palattelan (Kotien Maasissa maakodan) 3/7 32

Ilmoitti sisareni rouva Aili Taugra että häneen oli
2 päivää aikaisemmin tiedoitettu muinaislojdoista
Kärsämäen kylässä. Kärsän seuravara päivänä
paikalla, jolloin selvisi että kapeassa oli rauta-
kaution hautalöytö, samalla kuin noin H.
Salmon n. 19 tutkinnassa.

Löytöpaikka on Kärsämäen pysäkille johtavan
työnalaisen ~~uuden~~ tien koudalla, ^{ent} jonnekin torpasta
n. 20-25 m ^{itä} pohjoiseen, n. m. noin. Salmon Tutkinnassa
alueen ^{itä} pohjoisreunasta ^{itä} pohjoiseen ja rautatie lin-
jista n. 40-50 m. ^{pohjoiseen} ~~länneen~~. Paikka oli ennen kapeaa
tietä, jota nyt on ^{avennetty ja} ~~levennetty~~ molemmille puolille
tasoittamalla maata

ja leikkaamalla
sen reuret viistoksi
(kuva -)
Tällöin oli osuttu
useihin muinaisjään-
nöksiin. Tälteen oli
korjattu joukko kivi-

Kautaisia löytöjä, joihin keskeinen asema kuitenkin
 oli selvittämättä ja joihin nähden havaintoja
 ei ole tehty. Lisäksi oli tavattu peltokameroja
 ja ainakin yksi kivikokosena. ~~Sellaisia~~ ^{vanhaa maan pintaa alempana} ~~kuoli oli~~
 Vain maainta oli ollut tie keskellä (vrt. kartta). Kivet
 olivat haustaksi palaneet, 1-2 kerroksessa. ^{tois. puolelta.} Lähö-
 mukse läpinähtä oli n. 1 m. - Kartalle "keidas"
 sanalla merkity kohta Fieletikkauksen eteläreunassa
 oli ollut hautana jossa oli ollut 2 paksua laakea
 kiveä päällekkäin, niiden välissä poltettuja
 luuta ja lisäksi saatu keuhas. Savonkivien palojen
 oli myös ollut runsaasti. Mistään si ollut
 tavattu peltomattomia leuitä.

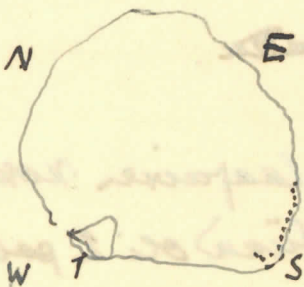
Päikalle tullessani 4/7 32 näkyi

Tien N r. NW puoleisesta leikauksesta

näkyi 3 nokikohtaa n. 45 cm ^{nyk.} maan pintaa ^{so.} ~~peruna~~
 peltos alempana. Niistä ^{siinä} ~~Tutkittua~~ ~~seuraava~~ ^{40/5/7} ^{8 yk.}
 nim. ~~Bojaspöytä~~ ^{Siinä} leikattiin ^{2,4 m. pituisen} ^{1 m. leveä}
 lohkon peltomaahan. ^{Siinä} paljastui ^{3 kuitua} ^{Reunien}
^{oli} ^{maaxena} 1,10 x 0,70 cm. suuruisia hauteita (vrt. kuva)
 Hautaan NW päässä oli mukulaakivia joihin meco-
 distivä sen itäpuolelta reunan (n. 70 cm). Päädyssä oli
 makuu kivi. Tienpuoleisesta reunasta oli ainakin
 1 kivi vyörynyt pois eikä enää voineet Filtra

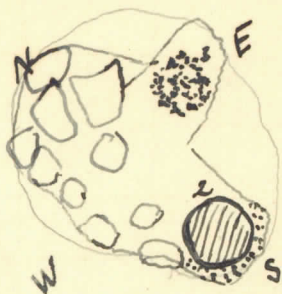
oliko fossa ollut kivinä ollenkaan. Haudan I päässä
 oli n. 35 cm. syvässä pieni polttohaupi. Laska kivien
 päällä olivat poltetut luut joiden eteen olivat olleet
 matalassa astiassa, niiden päällä syvästi taivut-
 tua miekkaa ja sen vieressä pöytä; viistoon väine
 maastua ylä oli lyhyt putkikehä ja sen päällä
 kilvenkappara, yläpuolelta ulospäin. Joitakin
 luunsiiruja löytyi muualtakin haudasta mutta
 esineitä. Keuhkokuuri oli haudan reunakivien nojaava
 kivitallta (karta, n° 2) haudan ulkopuolella siten
 että sitä täytettiin pöytä talleen siihen
 asetettuna. (Lut^o n. 30 cm itään, 20 cm. haudan
 reunasta oli toinen taltta samalla tavalla esineillä,
 haudan I ja haudan II välillä). Ei tunnu
 muuttavalta että esineet ovat sattuessaan sea-
 neet paikoissa.

Maaria Kärrämäki, hauda⁴ 2, oli n. 30 cm. päässä
 haudasta I itäpöytänoikeen päin. Sen syvyys oli sama
 kuin edellisen. Sen suuruus oli 90 cm NE-SW suunn.
 naxta ja 80 cm NS-SE suunnassa. Maa oli möyheätä
 ja tummaa. Konda¹ löytyi n. 10 cm
 pohja korkeammalla tuellekko, vaalea.
 suorassa asennossa oleva kampakera-
 misen astian pala. Seuralla näkyi
 tummasti poltettuja liitä ja E konda¹
 oli maa nokista ja hiilepitäistä. E ja N
 välisellä seudulla näkyi kiviä.

Ryhdyttiin näin rajoittamaan

haudan lastoita tuttimaan, päätettiin haudan
 takana sellaisenaan kiviä keuhasta näkyä. Sen N-W

osa oli pöly kivistä, jotka olivat lapen
 pään kokoisia, erimäiseen yhdessä kes-
 roksessa, ja muodostivat pitkulaisen
 latonuksen. Kivien välistä ja alla
 löytyi jokunen astian pala ja pol-
 tetun liuen siinä. Haudassa oli 2 polttoaineliosta.

S päässä jossa oli saviruukkua multaruukun, huika
 itään päin kallelleen, ruuat hiukan ulospäin pul-
 listuneet, läpim. 30 cm. (pohja n. 22 cm.) Ruukun oli
 täynnä poltettuja liitä kiviä liuen jäännös. Ruukun
 -seinät - rajoitvat ilman vuokautusta. Pohja säilyt.

3
Mitään esineitä ei ruokana ollut. Sen ulkoreunien
oli taatunmuot luun siruja. — Hauta E piässä
kondaka 3 oli toinen samansuuruisen kappaleen
rokinaessa. Luujauho oli kai ollut puuainesta.
Sen pystyvänuus oli n. 5-8 cm. Neasta otettiin
näyte. Löytöjä ei tästäkään tavattu.

Hauta III muodosti n. 35 cm. laajuisen roki-
tapijan, jonka syvyys oli n. 30 cm. Siinä oli 2 pala-
nutta rystkin kokoista kiveä ja venottain run-
nasti peräkkäisiä kiviä ja häntä (harkkia?). Hautako?

Hautojen keskinäinen asema on seuraava:

A. M. Taalgren prokuraattori

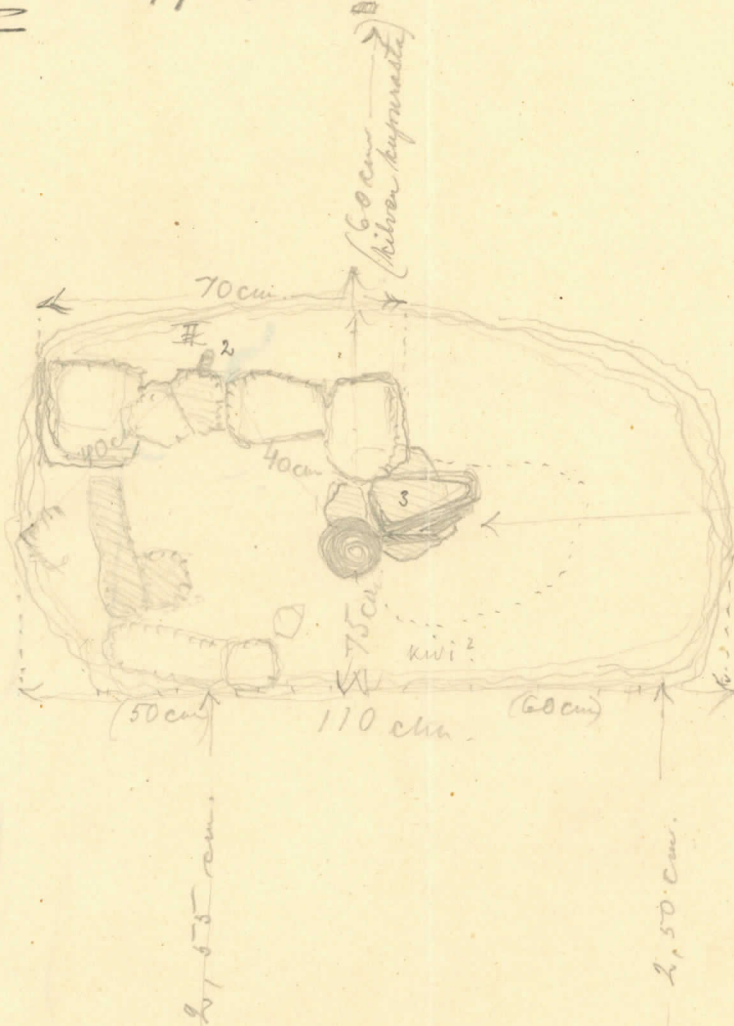
1. Palstatilall. Jokela Kaaria Kärsämäki: on kiviesineitä. Onko ne lunastettava vai saako ne lähellä kukaan Helsinkiin?
2. Muutama seura: Kiviesineitä ostetut Kaarian Kärsämäestä; kaivauslöydyt, Kaarian Kärsämäestä sekä valokuva, piirros ja kertomus toista.
3. Laskuja, joiden yhteissumman olen suorittanut ja joiden sisällön, fmr. 190 pyydän lähettämään minulle osoitteella Naantali.
4. Valokuva kaivauksista tulee myöhemmin

Mearia Karvankari

Haeletä II

= mu alle

Sauta I 4/7 32. Falta I

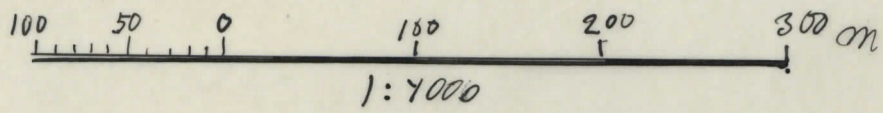
alin kivi n. 22x23 cm.

MAANTIVEN OJAN YPOHJA A.

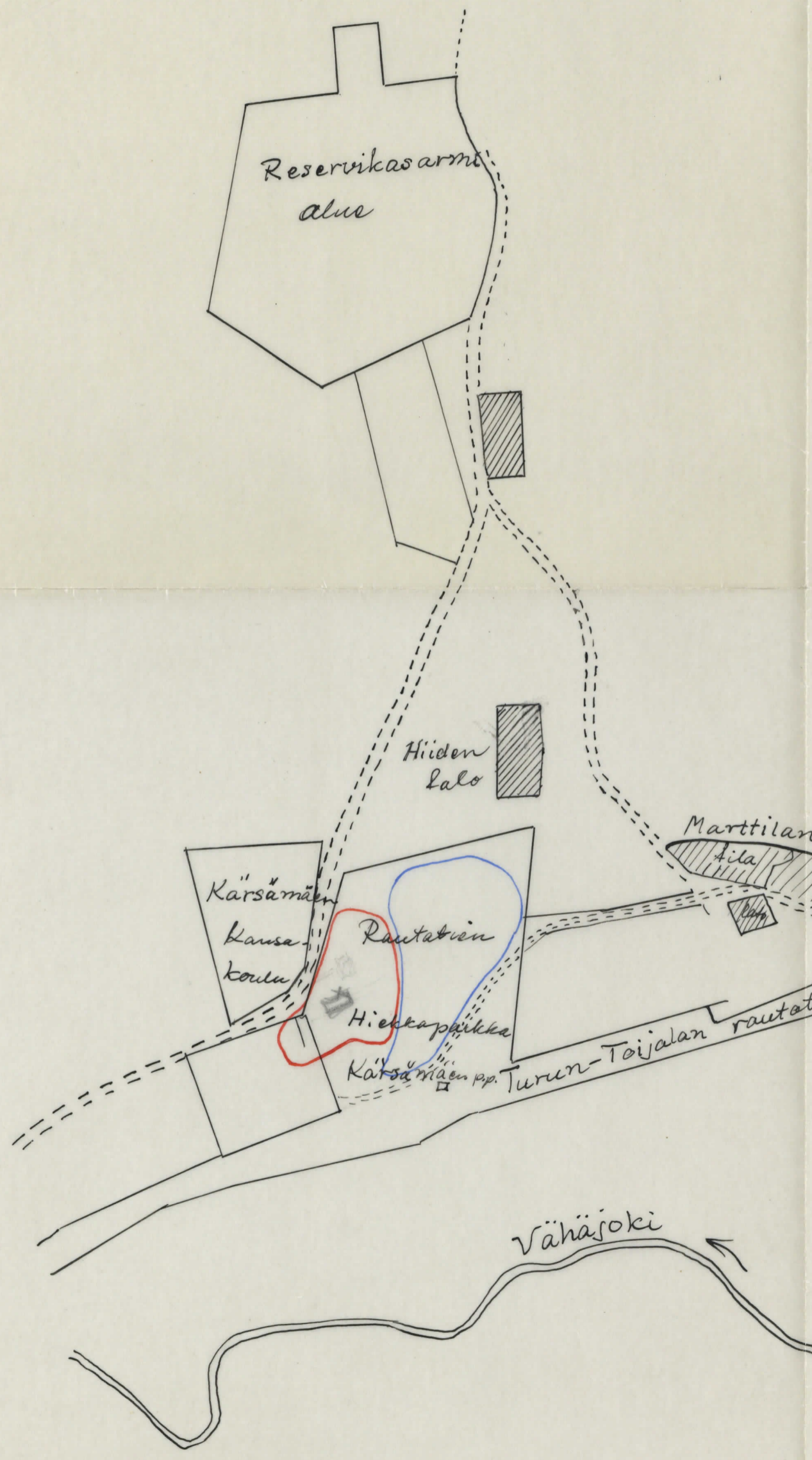
Falta I, asento pysty, kärke alaspäin pitkin haudan kivireunaa.

Falta I, terä alaspäin, kiviä ei tehtytölle, 20 cm. koillisessa haudan n. I pohjoisessa reunassa

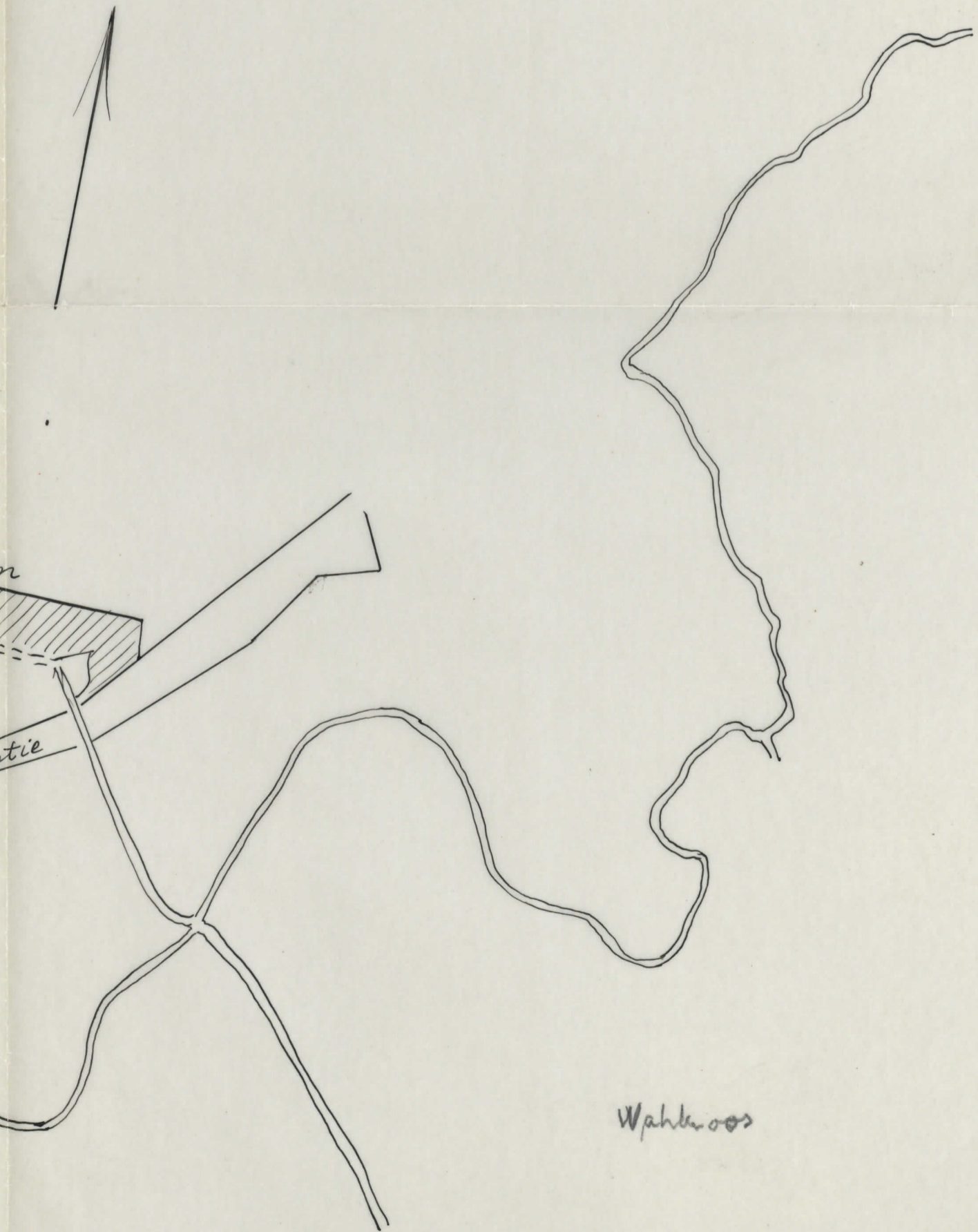
3 = assustus

— = kivikautinen asuinpaikka ja rautak. kalmistopaikka

Maaria, Käsämäki

Wahlroos

Maaria Karsämäki v. 1932 kaivauspaikat merkityt X.

Näköala Maarian Karsämäen kaivauspaikalta itään.

Maaria Karsämäki. Hauta 2.

a.m.f. 1939.